

O autoru Skočibuhine pale u dubrovačkih dominikanaca

Santi di Tito, SILAZAK SV. DUHA (detalj s likom donatora Skočibuhe)
Dubrovnik, Crkva dominikanaca

Pala „Silazak sv. Duha“ u dubrovačkoj dominikanskoj crkvi, koju je poklonio istaknuti dubrovački pomorac, trgovac i mecena Vice Stjepović Skočibuha, a koji se je na njoj dao i naslikati kao donator, ušla je u naučnu literaturu kao djelo poznatog firentinskog slikara i biografista Giorgia Vasarija. Tu su atribuciju prihvatili svi koji su o slici pisali, a i mi sami smo je pokušali obrazložiti, napominjući da se u nekim elementima odvajaju od uobičajena Vasarijeva stila i načina.¹ Iako je bio neosporan njen firentinski maniristički pečat i neke očite srodnosti sa spomenutim firentinskim umjetnikom, neke su nas njene razlike od Vasarijeva stila, kao i neki hronološki momenti, i dalje uznemiravali, pa smo joj posvetili daljnja istraživanja. Mislim da smo sada u mogućnosti iznijeti novu atribuciju toga platna — firentinskom slikaru i Vasarijevu mlađem suvremeniku Santi di Tito (1536—1603), Bronzinovu učeniku, koji je upravo zajedno s Vasarijem god. 1567. ukrašavao sjedište firentinske „Accademia del disegno“ u „Capitolo dei Servi“, u Firenci. Naša se, naime, slika u potpunosti poklapa sa stilom toga umjetnika, a s ovom se novom atribucijom slaže također i vrijeme u koje je Skočibuha podigao oltar u crkvi dubrovačkih dominikanaca. On je taj svoj oltar, očito za ovu sliku, bio naručio god. 1575. od klesara Vucka Lujeva, o čemu postoje arhivski podaci.²

Ponovit ćemo ukratko opis slike. Prizor Duhova zbiva se u prostoriji visokorenesansnih arhitektonskih oblika, okruženoj stupovima, s vratima koja imaju klasični trokutasti zabat u pozadini. Odozgo se, ispod golubice sv. Duha, spuštaju osvijetljeni plameni jezici. Središnji je lik Bogorodica u haljini ružičasto-ljubičaste boje i s modrim plaštem, koja predstavlja središnju os ove, u osnovi simetrične, kompozicije. Desno od Marije je drugi ženski lik, možda Magdalena, neuobičajena u tom prizoru, odjevena u modro, s crvenim rupcem, hladna i tužna izraza kao i Marija. Golobrad i dugih kosa je — s druge strane Bogorodice — sv. Ivan u crvenoj haljini. Desno i lijevo od te središnje trojke grupirani su ostali apostoli, prikazani kao ljudi različite dobi. Među kojima se u lijevoj skupini osobito ističu dva lika prvoga plana: jedan ekstatična pogleda, zelene haljine i žutoga plašta, drugi u klečećem stavu, s odjećom ružičaste, a plaštem zelene boje. U desnoj skupini odskaču apostol u ružičastoj odjeći protkanoj zlatnim trakama, s prebačenim zelenim plaštem, u prvom planu, te mladenački lik crne kratke bradice i crne odjeće u gornjem dijelu slike. Najzanimljiviji je, s likovnog i historijskog aspekta, snažni bradati muškarački lik donatora Vice Skočibuhe koji kleči spuštenu pogleda i prekriznenih ruku.

¹ G. Gelcich, Dello sviluppo civile di Ragusa, Dubrovnik 1884, str. 110; A. Dudan, La Dalmazia nell'arte Italiana, I. Milano 1921, str. 398; A. Posinković, Povijesne crtice o dominikanskom redu u starom Dubrovniku, List dubrovačke biskupije br. 1, 5; J. Tadić, Vice Stjepović — Skočibuha, dubrovački trgovac i pomorac, Novo Doba, Split, 24. XII 1938; J. Tadić, Dubrovački portreti, Beograd, 1948, str. 224; K. Prijatelj, Nekoliko slika iz talijanskog manirizma u Dubrovniku, »Dubrovnik« III, 1—2, Dubrovnik 1957, str. 60—62; F. Kesterčanek, Renesansni dvorci obitelji Stjepović — Skočibuha na Šipanu, Anali Hist. inst. JAZU VIII—IX, Dubrovnik 1960—1961, str. 143; V. Đurić, Dubrovačka slikarska škola, Beograd 1964, str. 223, sl. 144—145.

² S. Razzi, La storia di Raugia, Dubrovnik 1903, str. 111; G. Gelcich, o. c., str. 111.

O slici piše i S. Cerba (Monumenta Congregationis S. Dominici de Ragusio, sv. IV, Dubrovnik 1733, str. 131—132): »Spiritus sancti Aram in Ecclesia nostra Ragusij erexit et ditavit, ubi et effigies ejus coloribus ad vivum graphice expressa numetiam conspicitur«.

Santi di Tito, SILAZAK SV. DUHA
Prato, S. Spirito

Kao što jasno proizlazi iz opisa, platnom dominiraju plavi, ružičasti, ljubičasti, sivi i tamocrveni odnosi u gami, koja je tipična za pikturalna rješenja firentinskih manirista. Taj se maniristički pečat osjeća u tipologiji likova, u racionalnom njihovom rasporedu i, jednom riječi, u čitavoj koncepciji platna.

Ako uporedimo palu „Silazak sv. Duha“ u Dubrovniku i palu Santi di Tita u crkvi sv. Duha u Pratu u Toskani, možemo odmah uočiti da se radi o dvjema vrlo bliskim varijantama na istu temu. Gotovo su identični na obje slike likovi Bogorodice s rukama na prsima, umorna i bolna izraza, a i figure apostola vrlo su slične, samo nešto drukčije poredane, tako da nam se čini kao da je majstor na različit način rasporedio iste modele. Na bliski su način riješeni i prostor dvorane, draperije tkanina, oblikovanje ognjenih jezika. Ta se poredba može nastaviti ako se analizira faktura, osvjetljenje, crtež i kolorit slike. Kako je pala iz Prata nastala, po Venturiju, oko god. 1578, to su — s obzirom na vrijeme narudžbe dubrovačkog oltara — obje slike po svoj prilici nastale u isto doba, što odgovara i stilu majstora u tome razdoblju, kad je on napustio michelangelovske reminiscencije i sveo svoj hladni i cerebralni stilski govor na neku

smirenu koncepciju sordiniranog manirizma sa bronzi-
novskim odjecima, ali bez onog profinjenog aristokra-
tizma svog velikog učitelja.³

Analogije naše slike sa Santi di Tito mogu se nastaviti i poređivanjem drugih radova toga istoga majstora. Tako je, npr., na njegovoj pali „Sv. Toma Akvinski pred Raspe-
lom“ u crkvi sv. Marka u Firenci sv. Ivan podno križa veoma bliz našem sv. Ivanu uz Bogorodicu, a i likovi su Madone vrlo bliski. I na pali „Lazarevo uskr-
stuće“ u crkvi S. Maria Novella u Firenci susrećemo niz likovnih i tipoloških srodnosti s našom slikom. I te dvije pale nastale su po prlici u isto vrijeme.⁴

S atribucijom dubrovačke slike tom firentinskom maj-
storu u skladu je, kao što smo rekli, i vrijeme podizanja
Skočibuhina oltara, koji je iz crkve uklonjen god. 1883,
a s tom datacijom slaže se i portret donatora, koji je
rođen god. 1534, a umro god. 1588, budući da njegov lik
na platnu zaista realno odaje čovjeka u petom deceniju.

³ Sliku iz Prata v. *E. Ricci*, *Mille santi nell'arte*, Milano 1931, str. 427.

⁴ *A. Venturi*, *Storia dell'arte Italiana IX/VII*, Milano 1934, sl. 321, 320.

Santi di Tito, SILAZAK SV. DUHA Dubrovnik, Crkva dominikanaca

Santi di Tito, SILAZAK SV. DUHA Dubrovnik, Crkva dominikanaca (detalj)

L'autore della pala della famiglia Skočibuha nella chiesa dei Domenicani di Dubrovnik

La grande tela che presenta la Discesa dello Spirito Santo nella chiesa dei Domenicani di Dubrovnik donata dalla famiglia dei grandi commercianti e navigatori Skočibuha, veniva tradizionalmente attribuita a Giorgio Vasari. L'autore propone qui l'attribuzione dello stesso dipinto a Santi di Tito, scolare del Bronzino e collaboratore dello stesso Vasari, basandosi sul confronto colla pala di Santi di Tito dello stesso argomento nella chiesa di S. Spirito a Prato in Toscana. Questa attribuzione viene convalidata anche da altre analogie ed è in completo accordo anche con la datazione del ritratto del donatore inginnocchiato e con la data del altare, oggi sparito, per il quale il dipinto fu ordinato.